

Лекція 9. Врахування індивідуально-типологічних особливостей дитини у процесі добору і застосування нетрадиційних методів оздоровлення

План

1. Особливості рівневої диференціації в умовах дошкільного навчального закладу.
2. Індивідуалізація – ґрунт диференційованого підходу до дитини.
3. Врахування фізичних показників дітей під час організації їхнього оздоровлення.
4. Застосування ідей нейролінгвістичного програмування у процесі застосування нетрадиційних методів оздоровлення дошкільників.
5. Роль особистості педагога у вирішенні завдань індивідуалізації і диференціації під час оздоровлення дошкільників.

1. Особливості рівневої диференціації в умовах дошкільного навчального закладу. За "Словником іншомовних слів", диференціація (з франц. – різниця, відмінність) – поділ, розчленування цілого на якісно відмінні частини.

В нашому розумінні *диференційоване навчання* – це:

- форма організації освітнього процесу, коли педагог працює з групою дітей, яка складена з урахуванням якихось значущих для навчання загальних якостей;

- частина загальнодидактичної системи, яка забезпечує спеціалізацію освітнього процесу для різних груп дітей, які навчаються.

Диференціація навчання або диференційований підхід до навчання – це:

- створення різноманітних умов навчання для різних груп дітей із метою врахування особливостей їх контингенту;

- комплекс методичних, психолого-педагогічних і організаційно-управлінських заходів, які забезпечують навчання в гомогенних групах.

Принцип диференціації навчання – це положення, згідно з яким освітній процес будується як диференційований. Одним із основних видів диференціації (розподілу) є індивідуальне навчання.

Технологія диференційованого навчання являє собою сукупність організаційних рішень, засобів і методів диференційованого навчання, яке охоплює визначену частину освітнього процесу.

За характерними індивідуально-типологічними особливостями дітей, які складають основу формування груп, в яких застосовуються ці чи інші нетрадиційні методи оздоровлення, *виокремлюють такі види диференціації*:

- *за віковим складом* (вікові групи, різновікові групи);
- *за статтю* (хлопчики, дівчатка, змішані групи, команди тощо);

- *за особистісно-психологічними типами* (тип мислення, темперамент тощо);
- *за способом сприймання інформації*;
- *за рівнем здоров'я* (фізкультурні групи, групи із порушенням зору, слуху тощо).

Науковці пропонують основні принципи комплектування груп за такими ознаками:

- *за бажанням чи інтересом дітей* (до того чи іншого виду діяльності, матеріалу);
- *за законами психологічної сумісності* (не руйнувати природні угруповання дітей, а включатися в них);
- *за принципом педагогічної діяльності* (з урахуванням компетентності дитини в тій чи іншій сфері життєдіяльності).

Що забезпечує успішне застосування цього підходу?

- Педагог повинен глибоко знати кожну дитину, систематично вести психолого-педагогічні спостереження.
- Здійснювати постійний взаємозворотний зв'язок.
- Вміло використовувати міри заохочення.
- Слід чітко визначити, на якому етапі застосування нетрадиційних методів оздоровлення потрібна диференціація, передбачити зміну навантаження, варіанти вправ тощо.
- Завжди пам'ятати, що центральне місце у досягненні мети належить системі вправ. Лише за умови, що їх види, послідовність і кількість взаємопогоджені, можна досягти високої якості кінцевих результатів.

Під *зовнішньою диференціацією* в умовах застосування нетрадиційних методів оздоровлення дітей дошкільного віку ми будемо розуміти:

- створення однорідних груп дітей за рівнем здоров'я ;
- організацію у цих групах однорідного середовища;
- організація груп на основі відбору (за результатами контрольної діагностичних зрізів).

Крім зовнішньої диференціації, у дошкільних навчальних закладах під час застосування нетрадиційних методів оздоровлення має місце і внутрішня диференціація. Вона передбачає диференціювання під час застосування різноманітних методів оздоровлення дітей всередині групи.

Під *внутрішньою диференціацією* розуміємо:

- створення змішаних (різноманітних) груп, де дітей не розподіляють за рівнем здоров'я, статевими ознаками тощо;
- організація у цих групах неоднорідного середовища, але яке має на меті різнобічний розвиток кожної дитини;

- можливість запропонування кожній дитині застосування методів оздоровлення за індивідуальною програмою (завдання різного ступеня труднощів).

2. Індивідуалізація – ґрунт диференційованого підходу до дитини. До зовнішньої диференціації можна переходити тільки через внутрішню. Проектування диференційованого навчання дітей неможливо без знання індивідуальних особливостей кожної дитини. Визначимося:

індивідуалізація – це ґрунт диференційованого підходу до дитини.

З'ясуємо необхідну термінологію.

Індивідуальний підхід – базисний психолого-педагогічний принцип, за яким під час навчання враховується індивідуальність кожної дитини як вияв її психофізіологічної організації, тобто визнання своєрідності, унікальності.

Індивідуальне навчання – навчання, яке здійснюється за принципом: одна дитина – вихователь.

Індивідуалізоване навчання – навчання, яке передбачає максимальний ступінь врахування особливостей кожної дитини, проте можливо об'єднання 2-4 дітей однакових (схожих) за рівнем розвитку.

Індивідуалізація може бути реалізована в доборі:

- індивідуальних завдань;
- індивідуальних засобів;
- індивідуальної, строго дозованої, допомоги.

3. Врахування фізичних показників дітей під час організації їхнього оздоровлення. Під час добору нетрадиційних методів оздоровлення дітей педагогу насамперед необхідно враховувати стан здоров'я дітей, про який можуть свідчити:

- показники фізичного розвитку дітей;
- функціональні показники;
- біологічний вік кожної дитини;
- рівень фізичної підготовленості;
- фізичний стан дітей.

Фізичний розвиток – це комплекс морфофункціональних ознак, які характеризують віковий рівень біологічного розвитку дитини. Фізичний розвиток дошкільників є одним із найважливіших показників здоров'я дитячого населення. У загальній системі вивчення стану здоров'я обстеження фізичного розвитку посідає неабияке місце і здійснюється систематично через певні відрізки часу. Основними методами масового дослідження фізичного розвитку дітей є зовнішній огляд і антропометрія. Під час визначення фізичного розвитку дітей ураховують морфологічні показники: довжину тіла (зріст), вагу тіла та окружність грудної клітки.

Оцінка *функціональних можливостей* дошкільників може бути визначена за значеннями окремих *показників* серцево-судинної і дихальної систем, а також за станом розвитку їхніх рухових якостей (швидкість, спритність, гнучкість, сила і витривалість).

Біологічний вік – поняття, що відбиває індивідуальний фактично досягнутий рівень морфо-функціональної зрілості окремих тканин, органів, систем і цілісного організму. Біологічний вік залежить від генетичних особливостей росту і розвитку, а також від умов зовнішнього середовища, у яких виховується дитина – від соціальних, побутових, матеріальних та інших факторів, що визначають спосіб життя.

Всебічна *фізична підготовка* дітей дошкільного віку передбачає досягнення оптимального розвитку рухових (фізичних) якостей: швидкості, спритності, гнучкості, сили та витривалості. Вивчення рівня розвитку рухових якостей у зв'язку з природним зростанням дітей і під впливом спеціально організованої рухової діяльності є важливою умовою раціонального управління процесом фізичного виховання дошкільників, ефективності застосування різноманітних методів оздоровлення.

Комплексна оцінка *фізичного стану* дитини базується на з'ясуванні взаємозв'язку МПК, визначеного за допомогою велоергометричних досліджень з реєстрацією ЕКГ і газоаналізу, результатів антропометричних вимірів і педагогічного тестування основних рухових якостей.

4. Застосування ідей нейролінгвістичного програмування у процесі оздоровлення дошкільників. Ефективність різноманітних методів оздоровлення значною мірою залежить від правильності їх застосування. Отже, під час ознайомлення дітей із новим методом оздоровлення, педагогу необхідно враховувати тип модальності вихованців його групи, тобто застосовувати ідеї НЛПі.

На жаль, якщо багатьом практикам дошкільної освіти відомі ідеї НЛПі, то адаптованих методик до роботи з дітьми майже не існує. Проте знання способів сприймання інформації дітьми дошкільного віку надасть можливість педагогам, батькам з'ясувати основний спосіб пізнання, якому надає перевагу дитина.

Отже, всі люди за способом пізнання поділяються на три групи:

“Візуали” – люди, для свідомості яких пріоритетне значення має зорова інформація. *Дитина-“глядач”* – провідний спосіб пізнання через зорові відчуття.

“Аудіали” – люди, для свідомості яких суттєве значення має інформація, яка одержана на слух. *Дитина-“слухач”* – у більшості випадків віддає перевагу слуховим відчуттям, ніж зоровим та органам дотику.

“Кінестетики” – люди, у свідомості яких перевага буде за відчуттям тіла, руху тощо. *Дитина-“діяч”* – пізнання світу йде через предмет, дотик до предметів.

Отже, ми з’ясували ще один із індивідуальних проявів особливостей розвитку дитини. Завдяки достатньо розробленим на сьогодні ідеї нейролінгвістичного програмування (НЛПі) деякі методичні прийоми щодо пропонування інформації дітям дошкільного віку можна використовувати у практиці роботи.

5. Роль особистості педагога у вирішенні завдань індивідуалізації і диференціації під час оздоровлення дошкільників. Зауважимо, що вирішення завдань індивідуалізації та диференціації можливе тільки за умов, коли поруч із дітьми буде педагог, який має професійні вміння і може:

- будувати процес оздоровлення на ґрунтовному аналізі результатів попередніх контрольних-діагностичних зрізів;
- модифікувати нетрадиційні методи оздоровлення згідно з потребами конкретної дитини;
- працювати творчо;
- консультувати батьків і навчати їх, як допомагати дитині, а саме:
 - зберігати природний темп розвитку дитини;
 - надмірно не форсувати вимоги до малюка;
 - підтримувати у дошкільника оптимістичний настрій, упевненість в успіху;
- заохочувати позитивні зрушення, закріплювати кожний успіх і демонструвати його всім (дітям, вихователям, членам родини).

Отже, процес застосування нетрадиційних методів оздоровлення дітей дошкільного віку є досить складним, багатогранним і потребує насамперед урахування індивідуально-типологічних особливостей кожної дитини.

Питання для самоконтролю

1. Які види диференціації використовують під час організації процесу оздоровлення дітей дошкільного віку?
2. В чому полягає сутність понять “зовнішня диференціація”, “внутрішня диференціація”?
3. Чому індивідуалізація є ґрунтом диференційованого підходу до процесу оздоровлення дошкільників?
4. Які фізичні показники слід урахувати під час організації процесу оздоровлення дошкільників? Чому?
5. Чому роль дорослого є провідною у процесі оздоровлення дошкільників?